

MAGYAR
trendfigyelő

2007. július - augusztus

Készítette a *Magyar Gazdaságfejlesztési Intézet*
- mgfi -
munkacsoportja

A kutatást vezette és szerkesztette:

Matolcsy György

TARTALOM

Fókusz.....	4
A megszorítások első féléve: felesleges áldozatok.....	4
1. Francia-magyar és német-magyar tükör.....	7
2. Az európai uniós csatlakozás haszna külföldre megy.....	9
3. Már 2003-ban eldőlt, hogy 2007-ben nem lesz magyar euró.....	12
4. EU-források: nem lesz második esély.....	15
5. Kimarad a feltőkésítés harmadik lehetősége 2007-2013 között.....	17
6. A megszorítási politika várt és nem várt hatásai.....	20
7. Egyre szélesedik a bérszakadék.....	23
8. Az EU-10-ek körében Magyarországon a legmagasabb az adóterhelés.....	24
9. Romlik a fizetési fegyelem Magyarországon.....	26
10. Térségi adóverseny: bolgár adóreform.....	27

Fókusz

A megszorítások első feléve: felesleges áldozatok

A konvergencia program, valamint az erre épülő 2007. évi megszorítások alapvetően hibásak és közgazdaságilag tévesek. Magyarország egyszer már elérte az euró-övezeti csatlakozáshoz szükséges 3 %-os inflációt 2001-ben egy olyan gazdaságpolitikával, amely a növekedést, a foglalkoztatás bővítését, a munkanélküliség csökkentését, valamint az infláció mérséklését állította a kormányzás középpontjába. Ez a politika azért lehetett sikeres, mert a négy eszköz összehangolt alkalmazásával egyszerre érte el a bevételek növelését és a kiadások csökkentését. Ráadásul ezt nem megszorításokkal, kis tételeket érintő egyedi döntésekkel, hanem egy általános növekedés-központú gazdaságpolitikával érte el. Miért lehetett olyan sikeres 2001-re az Orbán-kormány gazdaságpolitikája, miért volt lehetséges, hogy a globális és európai recesszió első évében is sikerült beállítani a 3 %-os GDP-arányos államháztartási hiányt?

A növekedés-központú gazdaságpolitika következtében nem csupán az export bővült a külföldi dekonjunktúra ellenére, hanem dinamizálódott a belső gazdaság is. Nőtt a foglalkoztatás, csökkent a munkanélküliség és a munkaadói TB-járulékok csökkentése ellenére nőtt a TB-kassza bevétele. Az államháztartási hiány látványos csökkentése mögött azonban meghúzódott egy olyan „titkos fegyver” használata is, amelyet akkor a közgazdasági szakma egy része támadott. Az Orbán-kormány és az MNB együtt döntött arról, hogy 2001 májusában megváltoztatja az árfolyam-politikát, és azt az infláció letörésének szolgálatába állítja. A Bokros-csomag hatására mesterségesen meglóduló infláció – amely 1994-ről 1995-re 18 %-ról 29 %-ra ugrott és az 1998-as kormányváltáskor is még 16 %-on állt – az árfolyam-politika módosítása következtében kétszámjegyű inflációból egyszámjegyű, meredeken csökkenő inflációs pályára állt. Ennek következtében 2001-2003 között 11 %-ról 4,7%-ra csökkent Magyarországon az infláció. Ennek hatása már 2001-ben is jelentkezett és legfontosabb pozitív költségvetési hatása az lett, hogy csökkent az államadósság után fizetett kamat. Maga az államadósság is csökkent, mert 1998-2002 között évente 1-2 %-kal csökkent a GDP-arányos államadósság szintje

Magyarországon. A kétszámjegyű inflációs sávból meredeken csökkenő infláció azonban azzal a pozitív hatással járt, hogy a csökkenő államadósság után még kisebb kamatfizetési kötelezettség terhelte a költségvetést.

Ezzel szemben 2006-ra 2345 milliárd forint államháztartási deficit alakult ki, ami 9-10 % közötti GDP-arányos államháztartási hiányt jelent. 2005-ben a költségvetés kiadási tételei között a kamatkidás 51 %-os részt fedett le, 2006-ban 38 %-ot és a 2007. évi költségvetésben a hiány 71 %-át a kamatkidások adják! A teljes magyar államadósság 74 %-a forintadósság, ezért a forintkamatok magas szintje tartja magasan a költségvetés kamatkidásait. A forinthitelek utáni kamat 8 % Magyarországon, miközben az euró-zónában 4 %-os kamatszint érvényesül. A forintadósság több mint 60 %-a magas kamatozású kötvényekben áll fenn, amelyek lejáratra csak fokozatosan engedi meg a kamatkidás csökkentését, mégis a forint kamatszint csökkentéséből eredő kamatkidás csökkentés nyilvánvalóan a legnagyobb megtakarítási forrása a magyar költségvetésnek a következő években. A konvergencia program, illetve az erre épülő megszorítási csomag azonban nem ezt az eszközt használja, éppen fordítva. Ahelyett, hogy nagyságrendileg csökkentené az államadósság utáni kamatfizetést, az infláció mesterséges felpörgetésével mesterségesen magas szinten tartja a kamatkidásokat. Az 1100-1200 milliárd forint közötti 2007. évi kamatkidás tehát a teljes hiány 70-75 %-a lesz, miközben ha a 8 %-os kamatszintet az euró-zónában érvényesülő 4 %-os kamatszintre lehetne csökkenteni, akkor ennek csupán felét kellene kamatkidásként a költségvetésben elszámolni. Ez a hosszúlejáratú kötvények magas, 60 %-os aránya miatt azonnal nem lehetséges, de gyors inflációs csökkentésre épülő gazdaságpolitikával 5 év alatt 1200 milliárd forint megtakarítást lehet elérni az államadósság utáni kamatfizetésben. Ezzel szemben a konvergencia program az államháztartás hiányát 5 év alatt 1660 milliárd forinttal kívánja csökkenteni, amit a bevételek növelését célzó adóemelésekkel, és a kiadások csökkentésével próbál elérni. Az infláció következetes csökkentésére épülő gazdaságpolitikával tehát a konvergencia programban szereplő megtakarítások kétharmadát 5 év alatt el lehetne érni, miközben sem adó- és járulékemelésekre, sem a költségvetési kiadások társadalmi konszenzust felrúgó drasztikus csökkentésére nem kerülne sor. Az egészségügyi rendszerből 3 év alatt, 2007-2009 között 250 milliárd forintot von ki a konvergencia program: természetesen erre sem lenne szükség egy infláció csökkentő

gazdaságpolitika esetében. A konvergencia program által szükségesnek tartott államháztartási hiány csökkentésének maradék egyharmadát a gazdaság dinamizálása hozná költségvetési többletbevételként.

Az inflációcsökkentést középpontba állító gazdaságpolitika egyben növekedés-központú gazdaságpolitika is lenne, mert az alacsony és egyre csökkenő infláció egyre csökkenő kamatszinteket hozna magával, ez növelné a beruházásokat, bővítené a foglalkoztatást és csökkentené a munkanélküliséget.

A konvergencia programra épülő 2007. évi megszorítások felesleges áldozatot jelentenek a gazdaság és a társadalom számára. A megszorításokkal járó áldozatok nem azért feleslegesek, mert a cél felesleges, hanem azért, mert a cél eléréséhez választott eszköz hibás. A cél, az államháztartási deficit csökkentése elengedhetetlen, de ezt nem egy adóemelésekre és megszorításokra épülő, az inflációt felpörgető gazdaságpolitikával lehetett volna követni, hanem egy, az infláció csökkentést középpontba állító növekedés-központú gazdaságpolitikával. Megismétlődik az 1995-1996-os Bokros-csomag, amikor feleslegesen és károsan avatkozott be a kormányzat a gazdaságba, az infláció felpörgetésével vette el a jövedelmeket, mint 2007-ben, miközben akkor is és ma is lett volna közgazdaságilag hatékony, társadalmilag elfogadható módja a költségvetési hiány rendezésének.

2007 második negyedében a várt 2,4 – 2,7%-os GDP növekedéssel szemben a magyar gazdaság csupán a 1,4%-os növekedést produkált, ami pontosan jelzi a felesleges áldozat mértékét. Az egyensúly helyreállításának hibás kormányzati kísérlete felesleges áldozatokat hoz a keresetekben, hiszen 2007 első félévében 6,4%-kal csökkentek a reálkeresetek, ennek nyomán a fogyasztásban is, mert a második negyedévben már 2,5%-kal esett a kiskereskedelmi forgalom indexe, ami a fogyasztás alakulásának elfogadott jelzőszáma. Zuhan az építőipar teljesítménye, a 16% körüli csökkenés drámai mértékű, mögötte a lakásépítés, az infrastrukturális és az üzleti beruházások egyidejű csökkenése áll. A Bokros-program idején mért drámaian alacsony növekedési adat éles ellentétben áll a többi új tagállam magas, zömében 6% feletti második negyedévi GDP növekedési adatával.

Trend

1. Francia-magyar és német-magyar tükör

A nagykoalíciós német kormány adóemelésekkel célozta meg a költségvetési egyensúly javítását akkor, amikor a gazdaság már felszálló ágban volt, a növekedés gyorsult és a foglalkoztatás jelentősen, egyetlen év alatt 1 millió fővel bővült. Ezzel szemben az új francia kormány adócsökkentésekkel célozza meg a gazdasági növekedés gyorsítását, a foglalkoztatás bővítését és a munkanélküliség csökkentését, mert a francia gazdaság leszálló ágban van, és a mérséklődő növekedési ütem következtében nő az államháztartási deficit. A magyar kormány 2007. évi megszorításokkal egy már leszálló ágban lévő gazdaságot terhel meg adóemelésekkel: ez mind a német, mind a francia megoldással szemben áll.

Háttér

Németországban a Merkel-kormány a nagykoalíció erejére támaszkodva adóemelésekkel hozza rendbe az államháztartás magas hiányát. Ez a közgazdasági recept csak kismértékű hiány lefaragást enged meg, hiszen a GDP-arányosan 0,5 - 1 %-nál magasabb költségvetési hiány lefaragását ezzel a módszerrel nem lehet elérni, mert ahhoz olyan mértékű adó- és járulékemelésre volna szükség, amely már érezhetően csökkenti a foglalkoztatást és növeli a munkanélküliséget, mérsékli a beruházásokat és visszafogja a gazdasági növekedést, és ezek következtében az adóemelésekből befolyó bevételeket semlegesíti a gazdasági növekedés csökkenéséből elmaradó bevételek. A Merkel-kormány a német gazdasági konjunktúra visszatérése idején választotta az adóemeléseket a költségvetési egyensúly javítására, amikor a foglalkoztatás egy év alatt egymillió fővel nőtt és a GDP növekedési üteme a korábbi 0,5 %-ról 1,5-2 %-ra, tehát háromszorosára ugrott.

Az új francia kormány Sarkozy elnök meghirdetett gazdaságpolitikájának szellemében azonban éppen fordítva jár el: adó- és járulékcsoökkentésekkel dinamizálja a gazdaságot annak érdekében, hogy több munkahely jöjjön létre és bővüljenek a költségvetési bevételek. Az új francia gazdaságpolitika keretében

megszüntették a 35 órás munkahetet, már nem korlátozzák az ezen felüli munkavégzést és a 35 órát meghaladó munkavégzés után nem kell közterheket fizetni. A történelminek nevezett adócsökkentő intézkedések része, hogy a legmagasabb személyi jövedelemadó kulcsot 60 %-ról 50 %-ra mérséklék, csökkentik az örökösödési adót és a vagyoadót. A túlóra TB-járulékának megszüntetésével nem egyszerűen a foglalkoztatás bővülést célozza meg az új francia kormány, hanem elsősorban azt, hogy mindenki többet dolgozzon. Ebből a többletjeljesítményből lesz többlet költségvetési bevétel, miután a többletjeljesítmény miatt és az adócsökkentések következtében több marad az emberek zsebében, a magasabb kereslet magasabb kínálattal találkozik, mert a gazdaság többet teljesít, ezért az infláció megugrása nélkül nő a gazdaság teljesítménye, amiből a költségvetés is részesedik. Az új francia kormány a jelzáloghitelezést is segíti új adóleírással, amelyek révén a lakásépítkezések felfutását és a jelzálogkölcsonnel finanszírozott üzleti beruházások bővítését várják.

A magyar kormány ezzel szemben akkor emeli az adókat és járulékokat, amikor csökken a gazdasági növekedés üteme, ezzel a lépésével tovább mérsékli a gazdasági konjunktúrát, mesterségesen hűti a gazdaságot. Ráadásul ugyancsak mesterséges adóemelésekkel felpörgeti az inflációt, ennek következtében magasan tartja a kamatszintet, visszatartja a beruházásokat, ennek következtében a foglalkoztatást és többlet terhet ró a költségvetésre. A költségvetés a beruházások visszafogása és a gazdaság hűtése miatt elesik lehetséges bevételei egy részétől, miközben a mesterségesen magas inflációs szint miatt magasan tartott kamatok növelik az államadósság utáni kamatkiadásokat. A magyar kormány tehát sem a német, sem a francia gazdaságpolitikai receptet nem követi, ezzel szemben egy hibás baloldali politikát folytat: az infláció felpörgetésével és az adó- és járulékemelésekkel újraosztja a jövedelmeket a gazdaságban.

Következtetés

A magyar kormány kísérlete egyedülálló az Európai Unióban, mert a gazdasági dinamika csökkenésének idején kísérli meg adó- és járulékemelésekkel rendbe hozni a költségvetést. A GDP-arányos államháztartási hiány 0,5-1 % feletti problémáját

ilyen eszközzel még egyetlen európai országban sem sikerült rendezni. A magyar kormánynak legkésőbb a 2008. évi költségvetésben teljes gazdaságpolitikai fordulatot kellene végrehajtania a francia modell felé: adó- és járulékcsoökkentésekkel, a lakásépítések és beruházások ösztönzésével, valamint az infláció csökkentésével kellene megerősítenie a gazdasági növekedést.

Trend

2. Az európai uniós csatlakozás haszna külföldre megy

A magyar GDP legalább 50 %-át külföldi tulajdonban álló cégek állítják elő, miközben a Magyarországon megtermelt tiszta jövedelemnek valószínűleg kétharmada kerül a külföldi tulajdonosokhoz. A tőzsdei részvények 75 %-a van külföldi kézben, így az elmúlt háromévi tőzsdei árfolyamnyereség is a külföldi befektetőknél csapódott le. A külföldi befektetések hivatalosan 10 %-os, valójában 20 %-os eszközarányos nyereségrátával dolgoznak Magyarországon. A 2004-2006 közötti tőzsdei ugrás alapvetően az EU-csatlakozás következménye: ennek haszna nem itthon, hanem külföldi befektetőknél csapódott le.

Háttér

Az 1990-es évtized elejétől alakult ki az a sajátos magyar modell, amely a magas nyereségtartalmú gazdasági ágazatokat és azok hazai piacát külföldi befektetőknek adta el, illetve engedte át. Miután a külföldi befektetésekkel működő szektor legfeljebb a foglalkoztatottak negyedét alkalmazza és a GDP legalább 50 %-át állítja elő, így világos az összefüggés: a magas tiszta jövedelmet termelő ágazatok és piacok kerültek külföldi tulajdonba. Az élőmunka-igényes területek maradtak magyar tulajdonban, ahol azonban a jövedelemtermelő képesség alacsonyabb, mint a külföldi tulajdonba került ágazatok és vállalatcsoportok esetében. Így alakulhat ki az a sajátos helyzet, hogy az Európai Unióban Szlovákia mellett Magyarországon a legmagasabb, eszközarányosan 20 %- feletti a külföldi befektetők valószínű profitrátája.

Magyarország 2004-ben csatlakozott az Európai Unióhoz, és az uniós csatlakozásnak volt egy egyszeri nyeresége. A külföldi befektetők biztonsági szintje hirtelen megnőtt és kockázati szintje hirtelen lecsökkent Magyarország uniós tagságával, ami elsősorban a tőzsdei befektetőkre volt érvényes. A reálgazdaságba befektetők korábban sem érzékelték magas kockázati szintet, mert a reálgazdasági befektetések két fő csoportja – privatizációs és a zöldmezős befektetők – egyaránt biztonságban érezhette magát. A privatizációs befektető elsősorban belföldi piacot vett, ezen belül is elsősorban olyan piacot, ahol monopolhelyzetet élvez és a piac „közszolgáltatási” jellegű: a fogyasztó mindenképpen megvásárolja a víz, csatorna, gáz, villamosenergia és a többi szolgáltatást. A külföldi befektetők második csoportja zöldmezős befektető, akik elsősorban nem belföldi piacot vásároltak, hanem olyan terméket állítanak elő, amely beépül az anyavállalat termékébe: ez is alapvetően biztonságos befektetés, mert belső piacprobléma nem áll fenn, valójában árfolyam kockázat sincs, hiszen belső elszámoló árakkal történik az anyavállalat-leányvállalat közötti kereskedelem.

A harmadik típusú befektetés a pénzügyi befektetés, és ennek is döntően két csoportja van: az állampapírba és a tőzsdei értékpapírba történő befektetés. Az előbbi esetében szintén alacsony volt a kockázati szint, hiszen a magyar állampapírokra állami garancia érvényesült, elvileg ugyan elképzelhető volt, hogy a magyar állam nem fizet, gyakorlatban azonban ez kizárható kockázat. A negyedik típusú befektetés volt kockázatos, hiszen a tőzsdei cégek működése egy nem európai uniós tagállamban legérzékenyebb a politika, gazdaságpolitika, árfolyampolitika, a belső piac és a konjunktúra változásaira. Itt történt döntő fordulat 2004-ben, hiszen Magyarország uniós tagságával a tőzsdei befektetők is maximális politikai és gazdaságpolitikai biztonságra tettek szert, kockázati szintjük a másik három befektető csoport alacsony szintjére mérséklődött. Ez a tőzsdei árfolyamok megugrásában jelent meg, hiszen 2004-2006 között a Budapesti Értéktőzsde indexe (BUX index) 8000 pontról 28000 pont feletti szintre nőtt. A 3,5-szeres részvényárfolyam növekedés egyértelműen és elsősorban az európai uniós tagság következménye, része van benne a 2004-től újból visszatérő globális és európai konjunktúrának is, de döntően a politikai és gazdaságpolitikai kockázati szint hirtelen mérséklődését tükrözi.

A Budapesti Értéktőzsdén jegyzett részvényeknek azonban több mint 75 %-a külföldi kézben van, és a részvények mindössze 4%-t birtokolja a hazai lakosság. Ez nem általános a térségben, hiszen a négyszer nagyobb Varsói Tőzsdén jegyzett vállalatok 32 %-a lengyel intézményei befektetők tulajdonában van és 13 %-a lengyel magánszemélyeké. A magyar lakosság azonban megtakarításainak mintegy 60 %-át otthon tartja, sem bankbetétbe, sem értékpapírba, sem más befektetésbe nem helyezi pénzét. Ez azt jelenti, hogy az európai uniós tagságból következő egyszeri nyereséget nem a magyar, hanem a külföldi befektetők, elsősorban tőzsdei befektetők fölötték le. A 3,5-szeresére emelkedő tőzsdei árfolyam 2004-2006 között azt eredményezte, hogy legalább a GDP 30 %-ára rúgó egyszeri nyereségre tettek szert a külföldi befektetők.

Csupán 2006-ban 2100 milliárd forint volt a tőzsdei árfolyamnyereség, amelynek legalább 75 %-a külföldi befektetőkhez vándorolt. Csupán a 2006. évi 2100 milliárd forintos tőzsdei árfolyamnyereség megadóztatása biztosította volna azt, hogy 2006 szeptemberétől nem kell bevezetni az első Gyurcsány-csomagot. A 2004-2006 közötti összesen a GDP 30 %-ára tehető tőzsdei árfolyamnyereség, amely 6-7000 milliárd forintra tehető, megadóztatása önmagában elégséges lett volna ahhoz, hogy ne kelljen a konvergencia programban felvázolt öt éves megszorítási politikát vállalni. Miután a 2004-2006 közötti mintegy 5-6000 milliárd forintos tőzsdei árfolyamnyereség 25 %-os megadóztatása 1500-1700 milliárd forint többletbevételt hozott volna a költségvetésnek, ezzel éppen feleslegessé vált volna a konvergencia programban öt évre vállalat 1660 milliárd forintos megtakarítás!

Következtetés

Magyarország 2004-es európai uniós csatlakozása egyszeri tőzsdei árfolyamnyereséget hozott a tőzsde befektetőknek. Ennek mértéke 2004-2006 között az éves GDP mintegy 30 %-a volt. Ennek 75 %-a külföldi kézbe került, és egészen 2007. január 1-ig nem adózott. Az európai uniós csatlakozás egyszeri tőzsdenyereségének megadóztatása elégséges lett volna az euró-övezeti csatlakozáshoz szükséges egyensúlyi szintek beállításához.

Trend

3. Már 2003-ban eldőlt, hogy 2007-ben nem lesz magyar euró

A 2004-es év magyar költségvetése 2003 második felében készült, és ekkor dőlt el, hogy nem lesz magyar euró 2007-ben, sőt még 2008-ban sem. 2004-ben a rejtett és nyílt adóemelések között nem szerepelt az árfolyam nyereségadó, miközben ez lett volna az egyetlen olyan adónem, amely a 2004-2006 közötti időszakban biztosíthatta volna a 3 % alatti államháztartási hiányt.

Háttér

A 2002-es kormányváltáskor elvileg még lehetséges lett volna a Magyarország 2007. évi euró-övezeti csatlakozása. Ezt először a 2002 második félévében beváltott szocialista kampányígéreték kérdőjelezték meg, mert a választási év túlköltekezését 2002 második felében nem korrigálták, sőt azt jelentősen megfejték. 2003-ban azonban még lehetett volna korrigálni, hiszen az infláció folyamatosan süllyedt és ebben az évben 4,7 %-os szintet ért el. Az infláció továbbra is süllyedő pályán tartásával, valamint az államháztartási deficit 3 % alá csökkentésével, és ennek következtében a GDP-arányos államadósság 60 %-os szint alatt tartásával 2007-re, de legkésőbb 2008-ra beléphetett volna Magyarország az euró-zónába.

Az államháztartási deficit 3 % alatt tartása egyetlen új lépést követelt csak: az európai uniós csatlakozás után várhatóan megugró tőzsdei árfolyamnyereség megadóztatását. Ennek mértékét természetesen 2003-ban még nem lehetett tudni, de azzal reálisan számolni lehetett, hogy a külföldi befektetők négy csoportja közül a legkockázatosabb befektetéseket végrehajtó tőzsdei befektetők az EU-tagsággal olyan biztonsági szintet érnek el, amely a tőzsdei árfolyamok megugrását váltja ki. Ez már az európai uniós csatlakozás előtti félévben-évben is megindult, tehát a folyamat előrelátható volt. Az is világos volt, hogy ez az egyetlen olyan adóemelés, ez esetben egy új adónem bevezetése, amely nem hűti le a gazdaságot, szemben a kormányzat

által végül választott rejtett és nyílt adó- és járulékemelésekkel. Közgazdaságilag az is logikus volt, hogy ez az egyetlen olyan adóemelés, amely nem hat az inflációra: a tőzsdei részvények áremelkedése, tehát a tőzsdei infláció lényegében nincs kapcsolatban a termelői és fogyasztói árak emelkedésével, tehát a reálgazdaság inflációjával. Az árfolyam nyereségadó bevezetése tehát sem, a GDP növekedése sem az infláció szempontjából nem jelenthetett kockázatot, miközben a nagyságrend ismerete nélkül is várható volt, hogy tekintélyes árfolyam nyereségből jelentős költségvetési bevételt hozhat az árfolyam nyereségadó.

2003 közepén tehát még reális volt az euró 2007-2008-as bevezetése, de ezt a 2003 második felében elkészített 2004. évi költségvetés szétzúzta. Ebben a költségvetésben az infláció újbóli felpörgetése szerepelt, ennek révén kívántak költségvetési többletbevételekre szert tenni. A nyílt és rejtett adó- és járulékemelések között azonban nem szerepelt az árfolyam adó bevezetése, amely semleges lett volna a növekedés és az infláció, a foglalkoztatás és a munkanélküliség szempontjából, így a többi adóemelés már hűtötte a gazdaságot. Ez a hűtés 2004-ben még azért nem volt látható, mert ekkor tért vissza a globális és európai konjunktúra: az export bővülés és a költségvetési többlet-eladósodás még elfogadható szinten tartotta a gazdasági növekedést.

2007-ben már pontosan ismertek a 2004-2006 közötti, egyszeri tőzsdei árfolyamnyereség számai. Ebből kiderül, hogy az európai uniós csatlakozás hatására 2004-2006 között 3,5-szeresére megugró tőzsdei árfolyamok összesen mintegy 30 %-os GDP teljesítménynek felelnek meg. Ez a mintegy 6-7000 milliárd forint egy 25 %-os árfolyamnyereség adóval 1500-1700 milliárd forintos többlet-költségvetési bevételt tett volna lehetővé a három évre összesen, amely bőségesen elégséges lett volna ahhoz, hogy mindhárom évben 3 % alatt legyen az államháztartási deficit GDP-arányos szintje.

Ennek ellentmondani látszik, hogy 2006-ban a GDP-arányos államháztartási deficit 9,5 % körül alakult, de ez már több más tényező miatt volt ilyen magas. Először, 2002 közepétől folyamatosan duzzadt az államadósság, mert a költségvetési hiányt új eladósodásból fedezték, és a GDP-arányosan 52%-ról folyamatosan növekvő államadósság egyre nagyobb kamatterhet jelentett. Másodszer, 2004. január 1-től nem vezették be a tőzsdei árfolyamnyereség adóztatását, így nem építettek be az

államháztartást stabilizáló tényezőt. Harmadszor, 2003-tól fokozatosan tolták el az euró-zónához történő csatlakozás céldátumát, először 2008, majd 2009, végül 2010-11 szerepelt céldátumként, míg a folyamat legvégén megszűnt a céldátum. A céldátum megszűnése azt jelentette, hogy a költségvetés tervezésekor már nem kellett figyelembe venni a 3 %-os költségvetési deficit szintet. Egy negyedik tényező is szerepet játszott abban, hogy a 2006. évi költségvetési deficit a 9-10 % közötti sávba ugrott föl: a kormányzati trükkök sorozata. Nem csupán akkor trükközött a kormány, amikor 2005-ban a 2006-os költségvetést 4,7%-os deficittel fogadta el, hanem akkor is, amikor a választást követő két héttel megfordította a két számot: 4,7 %-ról 7,4 %-ra emelte a 2006. évi költségvetési deficit tervezett számát. Ez módosult azután 8,4 %-ra, majd ment 10 % fölé, hogy azután csökkenjen a 9-10 % közötti sávba.

Ebben azonban egy újabb trükk szerepelt: a költségvetés valódi hiánya valószínűleg 7-8 % között alakult, a kormányzat azért emelte a 9-10 % közötti sávba, hogy tartalékot építsen be magának a 2007. évi költségvetési időszakra. Ha már a 4,7 %-ról jelentősen meg kellett emelni a 2006. évi költségvetési hiányszámot, akkor miért ne tegyünk be egy tartalékot – így szólt a kormányzati trükk okoskodása. Valójában a GDP 1,5-2 %-ának megfelelő tartalékot építettek be a 2006-ban elszámolt költségvetési deficitbe, 2007-ben ennyivel „jobb lesz” a költségvetés teljesítménye a trükk következtében.

Következtetés

A 2007-2008-as euró-zónához történő magyar csatlakozás 2003-ban úszott el, amikor a 2004. évi költségvetésbe nem építették be a tőzsdei árfolyamnyereség stabilizáló tényezőjét, ekkor döntöttek az infláció visszafordításáról és arról is, hogy fokozatosan csúsztatják az euró céldátumát.

Trend

4. EU-források: nem lesz második esély

Magyarország az Európai Unió játékszabályai szerint a 2007-2013 közötti 7 éves költségvetési időszakban jelentős, 24 milliárd euró forrást kaphat, mert az egy főre jutó magyar GDP még nem éri el az EU-átlag 75 %-át. Az Európai Unió előrejelzései szerint azonban Magyarország a 2011-2013 közötti években már eléri majd az EU-átlag 75 %-át, ezért a 2013-2020 közötti 7 éves költségvetési időszakban felzárkózási forrásokra már valószínűleg nem számíthat. Ha most rosszul költjük el a pénzt, akkor nem lesz második esély.

Háttér

Az 1995-2005 közötti 10 éves időszakban a térség országai közül Magyarország növelte a leggyorsabban az egy főre jutó GDP szintjét. 1995-2005 között Magyarország mintegy 60 %-kal, Lengyelország mintegy 52 %-kal, Szlovákia 50 %-kal, Csehország 30 %-kal növelte egy főre jutó GDP szintjét, miközben az EU-27-ek átlagos egy főre eső GDP növekedése alig haladta meg a 20 %-ot. A kitűnő magyar teljesítmény valójában a 2001-2003 közötti, az akkori EU-átlag 3-4-szeresét meghaladó növekedésnek köszönhető. Az 1997-től újból növekedésnek indult magyar gazdaság jó teljesítménye, de különösen a 2002-től érvényesülő polgári gazdaságpolitika hatása tükröződik benne, amelynek igazi csúcspontja a 2001 utáni recessziós időszak: a 2001-2003 közötti recessziós közegben Magyarország még jelentősen növelte is felzárkózási ütemét az Európai Unió fejlett országaihoz képest, valamint növelte előnyét a térség többi országához képest.

A 2001-2003 közötti időszak kitűnő növekedési teljesítménye, amikor tehát az Európai Unió akkori átlagának 3-4-szeresével növekedtünk, azért húzódik át a kormányváltást követő időszakra, mert a programok jelentős része kormányváltástól függetlenül is működött: a korábban elhatározott állami és önkormányzati beruházásokat folytatták, a megkezdett lakossági és vállalkozói lakásépítési

beruházások töretlenül mentek tovább és érvényesült a korábbi gazdaságpolitika inflációt visszaszorító hatása is.

2006-2007-re teljesen megfordult a kép: Magyarország már az Európai Unió átlagát sem éri el a GDP növekedési ütemében, és a térség államai között sereghajtóvá vált, az EU-10ek körében a legalacsonyabb növekedési ütemet éri el. Ezzel számolva is az Európai Unió felmérése szerint Magyarország a 2011-2013 közötti időszakban elérheti az egy főre jutó GDP teljesítményben az Európai Unió 75 % -os szintjét. E fölött felzárkózási támogatásokra már nem jogosult, így nagy valószínűséggel a 2013-2020 közötti újabb 7 éves EU költségvetési ciklusban csupán azokat a támogatásokat igényelheti, amelyek részben automatikusan járnak, részben valamennyi EU-tag által megpályázhatóak. A 2007-2013 közötti időszak tehát kulcsfontosságú lehet – vagy lehetett volna – a magyar gazdaság felzárkózása szempontjából, mert először és utoljára jutunk hozzá olyan mértékű európai uniós felzárkózási forráshoz (strukturális és kohéziós alapok), amelyek azoknak az országoknak járnak, ahol az egy főre jutó GDP nem éri el az európai uniós átlag 75 %-át.

Hogyan használja fel azonban Magyarország a 2007-2013 közötti, először és utoljára rendelkezésre álló EU-forrásokat? Minden jel szerint rosszul, hiszen gazdaságfejlesztésre hivatalosan csupán az EU-források mintegy 10 %-a jut, valójában azonban a pályázati források 4-5 %-a jut majd el a magyar tulajdonú vállalati szektornak. Az EU-források azt a magyar gazdasági szektort nem érik majd el, amely körében a tökehiány általános és ahol a gazdaságfejlesztési források ugrásszerű növekedést tennének lehetővé. Az EU-források döntő többsége olyan közösségi beruházásokra fordítódik majd, amelyek alapvetően infrastrukturális források és a gazdasági felzárkózást legfeljebb közvetve szolgálják. Sem GDP növekedést dinamizáló hatásuk nincs, sem foglalkoztatás bővítő és munkanélküliség csökkentő hatásuk nem számottevő. A 2007-2013 közötti, először és utoljára rendelkezésre álló jelentős felzárkózást szolgáló EU-források legjobb felhasználása a kis- és középvállalati szektor beruházásainak végleges tőketámogatása lett volna: ezt azonban a kormányzat tudatosan kizárta.

Következtetés

2011-2013 között Magyarország egy főre jutó GDP szintje várhatóan eléri az Európai Unió átlagának 75 %-át, ezzel a 2013-2020 közötti újabb 7 éves költségvetésben már nem kap felzárkózási forrásokat. A 2007-2013 közötti EU-források felhasználása hibás irányba megy, miközben nem lesz második menet: az először és utoljára rendelkezésre álló EU-források nem gyorsítják Magyarország gazdasági felzárkózását.

Trend

5. *Kimarad a feltőkésítés harmadik lehetősége 2007-2013 között*

Magyarországon a rendszerváltás jelentette a hazai tulajdonú vállalkozások első feltőkésítési lehetőségét. Privatizációs bevételekből, illetve olcsó hitelekkel lehetett volna feltőkésíteni a gyorsan kialakuló kis- és középvállalati szektort. A második lehetőséget az 1997-től egyensúlyi növekedési pályára állt magyar gazdaság adta, ennek első és máig egyetlen programja, a Széchenyi Terv azonban 2002 második felében leállt. A harmadik lehetőség az európai uniós csatlakozás után megnyíló felzárkózási forrásokkal érkezett el, de mára világossá vált, hogy az EU-források nem érik el a hazai tulajdonú kis- és középvállalati szektort. Ezzel a feltőkésítés harmadik lehetősége is kimarad.

Háttér

A rendszerváltás kivételes lehetőséget kínált egy új hazai tulajdonosi réteg megteremtésére, a középosztály megerősítésére. Ezt alapvetően egy új, erős és dinamikusan fejlődő kis- és középvállalati szektor megteremtése jelentette volna. Az Európai Unió valamennyi tagállamában a gazdaság vezető ereje a kis- és középvállalati szektor, amelynek döntő többsége hazai tulajdonú vállalkozásokat jelent. Az erős kis- és középvállalatok egyben a középosztály fenntartói, a foglalkoztatás legnagyobb szereplői és az állami bevételek jelentős része is tőlük származik. Az első esélyt azért kínálta a rendszerváltoztatás, mert az állami szektor

lebontása és a piacgazdaságra történő átmenet természetes módon kínálta a hazai vállalkozások megerősítését. Az új piacgazdasági szereplők zöme magyar tulajdonú kis- és középvállalkozás lett, azonban elmaradt a feltőkésítés, ezért a szektor gyenge maradt. Bár az új piacgazdaság megörökölte az 1970-es és 1980-as évtized vállalkozási kezdeményezéseit, ezek egy részéből erős kisvállalat és középvállalat vált, de a hazai kis- és középvállalati szektor zöme nem tudott megerősödni, mert ehhez sem a piac, sem a tőke, sem a technológia nem állt rendelkezésre. A képzett munkaerő többsége a külföldi tulajdonú szektorhoz vándorolt, ez szerezte meg a belföldi piac jelentős részét és természetesen érvényesítette technológiai fölényét a belföldi piacon a hazai tulajdonú kis- és középvállalatokkal szemben.

A magyar gazdaság úgy hagyta ki a hazai tulajdonú kis- és középvállalatok feltőkésítésük útján történő megerősítésének első esélyét, hogy a privatizációs vagyontól elsősorban nem ennek a szektornak adott: ezt megtehetette volna a privatizáció során, illetve a külföldiek részére történt privatizációs eladások bevételéből. A piacgazdasági átmenet első 5 évének folyamatos belső piacsűkülése önmagában sem kedvezett a hazai tulajdonú kis- és középvállalatok felnövekedésének, de ez még járható lett volna akkor, ha a kormányzat tudatosan feltőkésítési politikát folytat. Ennek forrásai is rendelkezésre álltak, hiszen a privatizációs bevételek befolytak, mégis azok döntő részét a költségvetési deficit finanszírozása, illetve az államadósság csökkentése nyelte el.

A második esély 1997 után nyílt meg, amikor az 1995-96-os káros és felesleges Bokros-csomag ellenére konszolidálódott a magyar külkereskedelmi mérleg, fizetési mérleg és államháztartási mérleg, a konszolidációt követően egyensúlyt tartó növekedési pályára állt a gazdaság. Ez azt jelentette, hogy egyszerre nőttek a belföldi jövedelmek, a reálkereset és a fogyasztás, nőtt az export, csökkent az államháztartási deficit, csökkent az infláció és csökkentek a kamatszintek. Ez a hazai feltőkésítés számára elméletileg egy „arany-korszakot” kellett volna, hogy nyisson, mert ilyen gazdasági közegben egy nagyon kicsi tőkeinjekció is nagyot lendíthet egy kisvállalkozáson. Először 2001 elején indul be az a program – Széchenyi Terv – amely vissza nem térítendő beruházási forrást ad a hazai kis- és középvállalatoknak. Az arany-korszakban ez a feltőkésítési program 5-7 év alatt megteremthette volna a tőkeerős hazai vállalkozói osztályt, megerősíthette volna a kis- és

középvállalkozásokat, a középosztályt, ennek révén kiemelkedhetett volna mintegy tízezer erős magyar középvállalat. A program azonban másfél év múlva elhalt, mert a 2002-es kormányváltás után az új kormány már nem vállalta a végleges tőkejuttatást és a Széchenyi Tervet. Maradt a Széchenyi-kártya, amely nagy siker lett, de nem ad végleges tőkejuttatást, csupán hitelt. A hazai kis- és középvállalati szektor feltőkésítésének második esélye is kimaradt tehát.

Elvileg 2004. május 1-ével nyílt meg a harmadik lehetőség: a hazai vállalkozások EU-forrásokból történő feltőkésítése. Ez már a 2004-2006 közötti időszakban mintegy ezermilliárd forintra becsült EU-forrásokból lehetővé vált volna, hiszen a Széchenyi Terv másfél év alatt mintegy 200 milliárd forintos tőkeinjekciót adott a hazai vállalkozói szektornak. Mire azonban megnyíltak a 2004-2006 közötti első EU-források, addigra az új kormányzat új gazdaságfilozófiájának keretében megszűntek, vagy minimálisra csökkentek a végleges tőkejuttatás formái és forrásai.

2007. január 1-től azonban nagyságrendileg megemelkednek az EU-források: szemben a 2004-2006 közötti ezermilliárd forintos forrással, ami évi mintegy egymásfél milliárd eurót jelent, az új 2007-2013 közötti időszakban évi 3,5 milliárd eurós forrás hívható le az Európai Uniótól. Miközben az EU-források 2-3-szorosára növekednek, nem változik az EU-források felhasználásának filozófiája: a hazai kis- és középvállalkozások továbbra sem kaphatnak vissza nem térítendő tőkeforrásokat. Sőt, a korábban még csordogáló végleges tőkejuttatási formák is kikerülnek a rendszerből. Ez azt jelenti, hogy Magyarország a 2007-2013 közötti időszakban harmadszor is elpuskázza a lehetőséget, hogy feltőkésítse a hazai kis- és középvállalatokat, ezzel megerősítse a középosztályt és stabilizálja az államháztartást.

Következtetés

A rendszerváltást követő majdnem negyed évszázad alatt Magyarország három lehetőséget hagyott ki a hazai középosztály megerősítésére, a társadalom stabilizálására és a költségvetési egyensúly hosszú távú megteremtésére. Ezt kizárólag egy erős és dinamikusan fejlődő hazai kis- és középvállalati szektor képes megtenni: sem a rendszerváltáskor, sem az 1997-2004 közötti szakaszban, sem a

2004 utáni európai uniós tagság keretei között nem került sor a hazai vállalkozások feltőkésítésére.

Trend

6. A megszorítási politika várt és nem várt hatásai

A magyar gazdaság első féléves folyamatai alapján világossá vált, hogy várt és nem várt hatások egyaránt jellemzik a konvergencia programon alapuló megszorító gazdaságpolitikát. A nem várt hatások azt jelzik, hogy valami nincs rendben, nem úgy alakul, ahogy a konvergencia program készítői gondolták. A nem-várt hatások közül az egyik leg súlyosabb a növekedés drámai mérséklődése.

Háttér

A konvergencia programon alapuló 2007. évi költségvetés a megszorítások költségvetése. Az első félévben a várt hatások mintha még meghaladnák a nem várt hatásokat, de az utóbbiak jelenléte már figyelmeztető jel. Várt hatás a jelentős adó- és járulékemelések következtében a bevételek növekedése, de nem várt hatás, hogy ez jelentős mértékben a várthoz képest magasabb inflációból ered. Az első negyedévben 8,5 %-os volt az infláció és a második negyedévben is még 8,4%-os volt : ez adja a költségvetési többletbevételek jelentős részét. A bérek és keresletek annak ellenére jelentősen nőttek az első félévben, hogy összességében 7 % körüli reálkereset csökkenés történt, ennek következtében a költségvetés bevétele a magasabb bérinfláció miatt is magasabb lett. A külkereskedelmi- és fizetési mérleg is a várthoz képest gyorsabban javul, ebben azonban döntő az import csökkenése. Az import csökkenése mind a fogyasztási javaknál, mind a beruházási javaknál látszik, ez is csak részben várt hatás.

A gazdaságpolitika természetesen várta a betervezett reálkereset csökkenés nyomán a fogyasztási import csökkenését, de nem várta a beruházások csökkenését, ennek nyomában a beruházási import mérséklődését. A feldolgozóipari beruházások azonban már 2005 utolsó negyedévével kezdődően csökkennek, majd 2006

második felétől egyszerre csökkennek az állami, vállalkozói és lakossági beruházások. Ez a beruházáscsökkenés minden jel szerint 2007 első félévében is folytatódik, de összetétele némiképp módosul. Folyamatos a beruházáscsökkenés a lakossági és az állami körben, de a kitűnő exportklíma miatt módosulni látszik a vállalkozói körben: itt több beruházás indul, mint 2006-ban.

A 7%-os reálkereset csökkenés 2007 első félévében már jelentősen mérsékelte a lakossági fogyasztást, de még nem olyan mértékben, mint az várható lett volna: a lakosság reálkeresetek csökkenésére részben új eladósodással válaszolt, új hiteltől tartja fenn életszínvonalát, illetve fedezi korábban elkezdett beruházásának befejezését. A foglalkoztatás a vártnak megfelelően stagnál, az aktivitás csökken, de nem várt hatás, hogy kismértékben ugyan, de csökken a munkanélküliség. A megszorítások hatására csökken a gazdasági növekedés, csökkenek a beruházások és ennek hatására csökken a munkakereslet: ez azonban nem növeli a munkanélküliséget, hanem a munkaképes korúak jelentős része kivonul a munkaerő piacról. Ez már nem várt hatás, mert az aktivitás csökkenése nem szerepelt a konvergencia program célkitűzései között.

A gazdaság részben fehéredik, részben szürkül: ez is a nem várt hatásokat gyarapítja. Valamelyest fehéredik a gazdaság azokban a szektorokban – különösen építőipar, idegenforgalom – ahol a szigorúbb ellenőrzések nyomán korábban adózás nélkül kifizetett jövedelmek egy részét most bevonták az adózási körbe, de szürkül más szektorokban: a két hatás kiegyenlíti egymást. A foglalkoztatás stagnálása is azt jelzi, hogy a jelentős reálkereset csökkenés és a folytatódó beruházáscsökkenés ellenére sem csökken a foglalkoztatás, mert korábban be nem jelentett, de alkalmazott munkaerőt is bejelentenek. Megindult azonban a gazdaság visszaszürkülése is, mert az önfoglalkoztató és kivállalkozói szektorban a cégek jelentős részének a fennmaradása már nem lehetséges az adóterhek vállalásával. Ezt a visszaszürkületési tendenciát jelzi az is, hogy egyre jelentősebb a munkaerőpiacról történő kivonulás, ami azt jelenti, hogy úgy vonul ki valaki a hivatalos munkaerőpiacról, hogy nem jelentkezik be munkanélkülinek: az esetek egy részében itt feltehetően a munkahelyek „elszürkülése” következik be. A munkaerőpiacot érintő kormányzati intézkedések, közöttük az adó- és járulékterhek növelése, az ellenőrzések szigorítása, a színlelt szerződések elleni harc és az egyéb

fehérítési lépések egyszeri sokk-ként érvényesültek 2007 első hónapjaiban, ezt követően azonban már nem a kifehéredés, hanem a visszaszürkülés tendenciái erősödnek. A vállalkozások és az alkalmazottak egy része már megtalálta azokat a formákat, amelyek még rejtettebb, még szürkébbek, mint a korábbi alkalmazás: ezt mutatja a munkaerőpiacról történő kivonulás jelensége is.

A 2007. évi gazdaságpolitika megszorításai nyomán várt gazdasági hatások a 2007 első felében még felülmúlják a nem várt hatásokat, azonban a két tendencia között aszimmetria érvényesül. A költségvetési bevételek növekedése, a kiadások csökkentése, a reálkereset csökkenés és a többi várt hatás egy sor olyan nem várt tényezővel és tendenciával keveredik, amelyek lassítják, esetenként visszafordítják a javulás folyamatát. A lakosság jelentős többletterhet vállal az új eladósodással, ezt jelentős lakossági rétegek nem képesek majd fenntartani az év második felében, illetve 2008-ban, ezért a fogyasztási szint fenntartása sem biztos már 2007-ben. A fogyasztási szint csökkenése költségvetési bevételkiesést hozhat. Az infláció jelentősen magasabb lehet, mint a tervezett szint, ez ugyan jót tesz a költségvetés bevételeinek, de nem engedi meg a kamatszint gyors csökkenését, ezzel húti a gazdaságot és a GDP növekedés a várthoz képest is lassabb lehet. A munkaerőpiac és a vállalkozások kezdik megtalálni azokat a még rejtettebb és még szürkébb formákat, amelyek kivédik az adó- és járulékterhek növekedését, valamint az ellenőrzéseket: ez szűkíti a költségvetés bevételeit. Ráadásul a 2006. évben beépített költségvetési tartalék jelentős részét is felhasználták 2007 első felében, így az aszimmetrikus hatások révén a költségvetés pozíciója nem javul majd 2007-ben olyan mértékben, hogy azt tervezték. Az igazi törés azonban nem 2007-ben, hanem 2008 első félévében várható.

Következtetés

A 2007. évi költségvetés és a megszorításokra épülő gazdaságpolitika várt hatásaival szemben már az első félévben jelentősek a nem várt hatások. Ezek egyre erősödnek, majd az év végére már többségben lehetnek, és felerősödhetnek. 2008 első félévében lehetnek majd az igazi meglepetések, mert ekkor a javulás és romlás, a kifehéredés és visszaszürkülés, a lassulás és leállás folyamatai közötti időbeli

aszimmetria már megjelenhet a makrogazdasági számában is. Minden későbbi eseménynek már van előjele: ez volt a drámaian alacsony második negyedéves, 1,4%-os GDP adat.

Trend

7. Egyre szélesedik a bérszakadék

Az OECD tagországokon belül Magyarországon a legnagyobb a különbség a munkavállalók legjobban kereső és legrosszabbul kereső tizedei között. Magyarországon 5-6-szor keres többet a felső tizedbe tartozó, mint az alsó tizedbe tartozó munkavállaló. 1995 és 2005 között is Magyarországon a legnagyobb eltávolodás a két jövedelmi szektor között. Az egyik legfontosabb felzárkózási mutató, a legjobban és legrosszabbul keresők jövedelmei közötti különbség szempontjából Magyarország a fejlett országok között a legrosszabb helyen szerepel.

Háttér

1995 és 2005 között az OECD országokban Írország és Spanyolország kivételével nőtt a munkavállalók legjobban kereső 10 %-a és legrosszabbul kereső 10 %-a közötti különbség. A jövedelmi olló azonban az országok döntő többségében csak kicsit nyílt ki, hiszen 1995-ben az OECD-átlag 3,12 % volt és 2005-ban 3,39 %, ami azt jelenti, hogy mintegy háromszor keresett többet a legjobban keresők 10 %-a, mint a legrosszabbul kereső 10 %-a. Ezzel szemben Magyarországon 1995 és 2005 között 3,96 %-ról 5,63 %-ra nőtt a bérkülönbség a legjobban és legrosszabbul kereső csoportok között. Ez azt jelenti, hogy 1995-ben négyszer, de 2005-ben már több mint 5,5-szer keresett többet a felső jövedelmi tizedbe tartozó, az alsó jövedelmi tizednél. Ez példátlan magas, az OECD országok között Magyarország kivételével nem találunk olyan tagállamot, ahol ötszörös lenne a bérszakadék a legjobban és legrosszabbul keresők között.

Magyarországon 2005 után is folytatódott a legrosszabbul és legjobban keresők közötti bérszakadék növekedése, így útban vagyunk ahhoz a kifejezetten kedvezőtlen állapothoz, hogy a legjobban keresők hatszor többet keressenek, mint a legkedvezőtlenebb jövedelmi helyzetben lévők. Négyszeres eltérés felett már társadalmilag igazságtalan és közgazdaságilag hatékonyságot megkérdőjelező bérszakadék van a legjobban és legrosszabbul keresők között, ezért nem is véletlen, hogy az OECD átlaga 3,39 %, és az OECD 30 tagállama közül Magyarországot kivéve nincs senki az ötszörös szint felett, de még a négyszeres szint felett is csupán Kanada, Lengyelország, Dél-Korea és az Egyesült Államok. Harminc tagállamból csupán 5 van a négyszeres szint felett és ebből egyetlen tag, Magyarország tart a hatszoros szint felé.

Következtetés

A legjobban és legrosszabbul kereső tizedek közötti négyszeres különbséget meghaladó bérkülönbségek már társadalmilag igazságtalanok és közgazdaságilag károsak. Magyarországon azonban már 5,5-szeres a különbség és tendenciájában rövidesen hatszoros különbség alakul ki. Ezzel Magyarország az OECD államok legkevésbé igazságos és bérarányok szempontjából gazdaságilag is legrosszabb tagállama.

Trend

8. Az EU-10-ek körében Magyarországon a legmagasabb az adóterhelés

Szlovénia után Magyarországon volt a legmagasabb az adóterhelés 2005-ban az új EU-tagállamok között. 2006-ban először adócsökkentés, majd adóemelés történt, 2007. január 1-től pedig jelentős adó- és járulékemelések léptek életbe: ezzel Magyarország az EU-10-ek legmagasabb adóteherrel működő országává vált.

Háttér

A 10 új EU-tagállamban Szlovénia kivételével Magyarországon volt a legmagasabb az adóterhelés 2005-ben. Az elvonás mértéke a GDP 38,5 %-a volt. Az Európai Unió átlagos adóterhelése is magas, 2005-eől 2006-ra 39,2 %-ról 39,6 %-ra nőtt. Ezzel az

Európai Unió GDP-arányos átlagos adóterhelése 13 %-kal haladja meg az USA-ban és Japánban érvényes adóterhelést. Romániában és Szlovákiában a GDP 30 %-a alatt marad az adóterhelés, így Magyarország nem csupán az Európai Unió 10 új tagállama között maradt le az adóversenyben, hanem különösen lemaradt a térségi adóversenyben. 2007-ben a magyar adóterhelés már bizonyosan meghaladja az Európai Unió átlagos adóterhelését, miközben egy sor állam további adó- és járulékcsökkentést hajt végre. Franciaország teljes adófilozófiáját megváltoztatja és valóságos adóforradalom megy végbe.

A legjobban és legrosszabbul kereső tizedek közötti példátlan magas magyar bérszakadék a bruttó bérekre érvényes, a tényleges helyzethez még figyelembe kell venni a bérek és jövedelmek adóterhelését is. Magyarországon egyszerre érvényesül három igen kedvezőtlen hatás: az Európai Unió átlagához képest rendkívül alacsonyok a bruttó bérszintek, messze a legmagasabb a szakadék a legjobban és legrosszabbul fizetettek között, illetve kirívóan magas a bérek és jövedelmek adóterhelése. E három tényező együttes vizsgálata azt mutatja, hogy az Európai Unió és az OECD országokon belül valójában a magyar munkavállalók vannak a legrosszabb helyzetben mind a keresetek szintjét, mind az elkölthető jövedelmek szintjét tekintve.

Következtetés

A 2007. évi megszorító gazdaságpolitika minden területen fordítva ül a lovon: így az adóterhelés és a bérkülönbségek területén is. A reálkeresetek csökkenése tovább növeli az Európai Unió átlagos bérszintjétől való magyar elmaradást, az adó- és bérjárulékok emelése tovább növeli az adóterhelést és ezek mellett tovább tágul a bérszakadék a legjobban és legrosszabbul fizetettek között. Magyarország valóban egyre igazságtalanabb bérvizonyokat tart fenn, amelyek nem csupán a munkavállalóknak, hanem a gazdaság egészének okoznak kárt.

Trend

9. Romlik a fizetési fegyelem Magyarországon

Az Európai Unió országai átlagos fizetési időtartama 2006-ban rövidült, csökkent a késedelmes napok száma. Ezzel szemben Magyarországon tovább nőtt a késedelmes napok száma 2005-höz képest. Minden negyedik magyar vállalat súlyos pénzügyi fenyegetettséget érez nem fizető ügyfelei miatt.

Háttér

Magyarország versenyképességét látható és láthatatlan tényezők egyaránt rontják. A látható tényezők közé sorolható a makrogazdasági mutatók, az inkább rejtett tényezők között a gazdasági klíma, az üzletemberek és befektetők hangulata és egy sor más tényező szerepel. A rejtett tényezők között tartják nyilván a gazdaság fizetési fegyelme, tehát hogy mennyi a késedelmes napok száma átlagosan az adott gazdaságban. Az üzleti tranzakcióban az átlagos fizetési időtartama természetesen az adott jogrendtől, a szokásoktól, az üzleti etikától és még sok tényezőtől függ. Európában Norvégiában a legkisebb a késedelmes napok száma és Görögországban a legmagasabb. Magyarország a középmezőnyben helyezkedik el, az átlagos fizetési időtartam Magyarországon 42 nap, amelynek mintegy egyharmada a késedelmes napok száma. A lejárt követelések szerkezete Magyarországon 2004 óta jelentős mértékben romlik. A fizetési kockázati várakozások területén a magyar vállalkozók a legpesszimistábbak Európában, ami éles ellentétben van a régióbeli vállalkozókkal: a térség többi országában kifejezetten pozitívan látják a fizetési kockázati várakozásokat. 2007-ben a felmérések szerint csökkent az átlagos kifizetési időtartam, miközben Magyarországon romlott és nőtt a késedelmes napok száma.

Következtetés

Az általános gazdasági klíma romlása, a gazdaságpolitika és politika természete tehát azonnal megjelenik az üzleti élet rejtettebb, nem annyira szem előtt lévő területein, így a fizetési fegyelem romlásában is.

Trend

10. Térségi adóverseny: bolgár adóreform

Bulgáriában 2008. január 1-től 10 %-os, egykulcsos SZJA-t vezetnek be, amely a 2007. január 1-től 15 %-ról 10 %-ra csökkentett társasági adóval együtt a bolgár adóforradalom központi eleme. Csehországban is tervezik az egykulcsos SZJA bevezetését, miközben Romániában és Szlovákiában már 16 %-os, illetve 19 %-os egykulcsos adó működik. A régiós adóversenyben Magyarország 2007-2008-ban nem egyszerűen lemaradt, hanem igen jelentős hátrányt halmozott fel.

Háttér

Az Európai Unió egészében egyre erősebb az adóverseny, mert a kormányok fokozatosan és folyamatosan csökkentik a társasági adó és személyi jövedelemadó kulcsokat. A francia adóreform mellett a közép- és kelet-európai EU tagok az adóverseny legmozgékonyabb szereplői, most a bolgár kormány döntött az egykulcsos SZJA bevezetése mellett. 2007. január 1-től 15 %-ról 10 %-ra csökkent a társasági adó kulcsa Bulgáriában, ennek nyomán jelentős költségvetési bevételi többlet mutatkozik. Valamennyi olyan országban, ahol egykulcsos adót vezettek be, illetve ott is, ahol egykulcsos SZJA adót érvényesítettek a korábbi több kulcsossal szemben, nőtt a költségvetés adóbevétele.

Az egykulcsos adó bevezetését azok az új EU-tagállamok kezdték el először, amelyek a legrosszabb gazdasági helyzetben voltak: a balti államok, Szlovákia, majd Románia. Az egykulcsos adó bevezetése minden új EU-tagállamban gyorsította a GDP növekedést, növelte a foglalkoztatást, csökkentette a munkanélküliséget és még a bevezetés évében növelte a költségvetési bevételeket. A költségvetési bevételek növekedése részben az erősebb gazdasági dinamikából származott, részben azonban a gazdaság kifehéritéséből. Mindkét hatás Magyarországon is várható lenne egy adóreform, radikális adó- és járulékcsökkentés következtében.

Következtetés

Magyarország egyre nagyobb hátrányt halmoz fel a térségi adóversenyben, miután most már Bulgária is belép az egykulcsos SZJA-t bevezető országok körébe.